

Yabancı memleketlerle geçici mahiyette Ticaret Anlaşmaları ve Modüs Vivendiler akdine ve bunların şümulüne giren maddelerin Gümrük resimlerinde değişiklik yapılmasına ve Anlaşmaya yanaşmayan Devletler muvaredatına karşı tedbirler alınmasına yetki verilmesine dair 4582 sayılı Kanunun yürürlük süresinin uzatılması hakkında kanun tasarısı ve Anayasa Komisyonu düşüncesiyle Dışişleri ve Ticaret komisyonları raporları (1/386)

T. C.

Başbakanlık

Muamelât Genel Müdürlüğü

Tetkik Müdürlüğü

Sayı : 71/2249, 6/1225

26 . IV . 1952

Büyük Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

Yabancı memleketlerle geçici mahiyette Ticaret Anlaşmaları ve Modüs Vivendiler akdine ve bunların şümulüne giren maddelerin Gümrük resimlerinde değişiklik yapılmasına ve anlaşmayan devletler muvaredatına karşı tedbirler alınmasına yetki verilmesine dair 4582 sayılı Kanunun yürürlük süresinin uzatılması hakkında Dışişleri Bakanlığınca hazırlanan ve Bakanlar Kurulunun 6 . IV . 1952 tarihli toplantısında Yüksek Meclise sunulması kararlaştırılan kanun tasarısının gerekçesiyle birlikte sunulmuş olduğunu saygılarımla arz ederim.

Başbakan
A. Menderes

GEREKÇE

Yabancı memleketlerle muvakkat mahiyette Ticaret anlaşmaları ve Modüs Vivendiler akdine ve bunların şümulüne giren maddelerin gümrük resimlerinde değişiklikler yapmak ve anlaşmaya yanaşmayan devletler muvaredatına karşı gerekli tedbirleri almak hususlarında Hükümete yetki veren 4582 sayılı Kanunun, en son 5589 sayılı Kanunla iki yıl uzatılmış bulunan yürürlük süresi 13 Haziran 1952 tarihinde sona erecektir.

İşbu kanunun yürürlüğe konmasını gerektiren Milletlerarası Ekonomik ve Ticari durumda henüz bir istikrar teessüs edememiştir. Diğer taraftan harb sonrası devresinde memleketimizin iktisadi bünyesindeki yeni gelişmeler neticesinde ihracat imkânlarımızla eenebi emtiasına olan ihtiyaçlarımız mütemadi bir tahavvül halinde bulunmaktadır.

Binaenaleyh iktisadi menfaatlerimizi korumak ve ticari politikamızı, menfaatlerimizin icaplarına uygun bir şekilde ve vakit geçirmeden zamanında tanzim edebilmek için, yukarıda mâruz kanunla Hükümete verilmiş olan yetkiden istifadeye devam olunmasında zaruret görülmektedir.

Bu vaziyet karşısında, yukarıda adı geçen ve yürürlük süresi 13 Haziran 1925 de sona erecek olan 4582 sayılı Kanunun yürürlük süresinin 13 Haziran 1952 tarihinden itibaren iki yıl daha uzatılması Büyük Millet Meclisinin yüksek tasvibine arz olunur.

Anayasa Komisyonunun düşüncesi

T. B. M. M.

Anayasa Komisyonu

Esas No. 1/386

Karar No. 11.

23 . V . 1952

T. B. M. M. Yüksek Başkanlığına

Havale buyurulan Dışişleri Komisyonunun ecebi Devletlerle Hükümet tarafından akdedilecek Ticaret Anlaşmalarının muvakkaten meriyete konması hakkındaki 4582 sayılı Kanunun 2 sene daha uzatılmasının Anayasamıza muğayir bulunup bulunmadığına dair 7 . V . 1952 tarih ve 1/386 sayılı tezkere tetkik edildi.

Mezkûr kanun üç noktada Hükümete muvakkat salâhiyet verilmesini tazammun etmektedir.

1. Hükümetin ecebi Devletlerle ticaret anlaşmaları ve modüs vivendiler müzakere ve akdetmesi ve üç ay içinde Büyük Millet Meclisinin tasdikına arz etmek şartıyla meriyete koyması.

Anayasanın 26 ncı maddesi icra organına ait salâhiyetlerin bir kısmını bizzat Büyük Millet Meclisine hasır ve tahsis etmiştir. Bunlar arasında muahede ve mukaveleleri bizzat kendisinin yapacağı hükmü bulunup ticaret anlaşmaları ve modüs vivendilerin müzakere ve akdinin icra organına ait salâhiyetler arasından çıkarıldığına dair bir kayıt yoktur. Binaenaleyh, Anayasamız hükümlerine göre, ticaret anlaşmaları ve modüs vivendiler akdinde Hükümete kanunen salâhiyet vermekte bir salâhiyetin devri meselesi mevzuubahis olamaz. Bilâkis üç ay içinde Meclisin tasdikına arzedilmesi meşrut olduğuna ve Meclisin de bunları tasdik edip etmemekte muhtar bulunduğuna göre bir salâhiyetin tahdidi « Restriction du pouvoir » veya salâhiyetin tâyini (determinastion du pouvoir) hali düşünülebilir.

2. Ticaret muahedelerine bağlı ahdi listelerde ve böyle listelere dâhil maddelerin Gümrük Resimlerinde tādilât yapılması;

Bu tādilâtı tazammun eden anlaşmalar ve modüs vivendiler zaman itibariyle muvakkat olduğu gibi katî mahiyette meriyetleri yine Büyük Millet Meclisinin tasdikına bağlıdır. Bu itibarla tasarrufun bünyesinde Anayasamıza ve Anayasa hukukuna göre caiz olmıyan salâhiyetin devri « Delegation du pouvoir » hali yoktur.

Zaruret ve ihtiyaç halinde parlâmentolarca

kabul edilen kanunlarla Hükümetlerin salâhiyetlerini genişletmek « Extention du pouvoir » Anayasa hukukunu ve mukayeseli parlâmentolar tatbikatında kabul edilmiş bir prensiptir. Seferberlik ve Millî Korunma kanunları bu prensibin en bâriz ve karakteristik tecellileridir.

Dünya Ticaret politikasının sık sık değişen, bazan bir memleketin bünyesini ilgilendiren, bazan devletler camiasını alâkadar eden icapları karşısında muvakkat mahiyette ticaret anlaşmaları akdederek listelerde devlet ve milletin menfaalarına göre değişiklikler yapmak bugün âcil zaruretler olarak kabul edilmektedir.

Bu sebeplerle mezkûr listelerde değişiklikler yapıp Büyük Meclisçe tasdik edilinceye kadar tatbik etmek salâhiyetinin kanunlarla Hükümete verilmesi Meclisin kendi varlığını mahsus bir salâhiyetin devri mânasında olmayıp Hükümetin salâhiyetinin genişletilmesi mahiyetindedir.

3. Türkiye Cumhuriyeti ile ticaret anlaşması yapmıyan memleketler muvaridatını ağır Gümrük Resmine tâbi tutmak veya bunları men etmek.

Bu hususta da ikinci fıkrada yazılan mütalâa ve mucip sebepler aynen vârittir.

Netiçe :

4582 sayılı Kanunun uzatılmasında Anayasamızca bir memnuiyet yoktur. Kanunda yazılı salâhiyetlerin Hükümete verilmesinde T. B. M. Meclisine Anayasa ile hasır ve tahsis edilmiş olan salâhiyetin devri mevcut değildir.

Havalesi gereğince Dışişleri Komisyonuna tevdi edilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur. Anayasa Komisyonu

Başkanı

Sözcü

Kâtip

Manisa

Diyarbakır

Manisa

R. Ş. İnce

F. Alpiskender

Ankara

İçel

Ramiz Eren

Hüseyin Fırat

İstanbul

Kayseri

Salomon Adato

Kâmil Gündez

Konya
Tarık Kabek

Tokad
Halûk Ökeren

Zonguldak
Y. M. Alakant

Manisa
F. L. Karaosmanoğlu

Dışişleri Komisyonu raporu

F. B. M. M.
Dışişleri Komisyonu
Esas No. 1/386
Kara No. 35

3 . 6 . 1952

Yüksek Başkanlığa

Yabancı memleketlerle geçici mahiyette Ticaret Anlaşmaları ve Modüs Vivendiler akdine ve bunların şümulüne giren maddelerin Gümrük resimlerinde değişiklik yapılmasına ve Anlaşmaya yanaşmayan devletler muvaredatına karşı tedbirler alınmasına yetki verilmesine dair olan 4582 sayılı Kanunun yürürlük süresinin uzatılması hakkındaki kanun tasarısı, Dışişleri, Ekonomi ve Ticaret Bakanlıkları temsilcileri hazır olduğu halde komisyonumuzda incelendi.

Yapılan görüşmeler sırasında, İşbu kanun tasarısının mesnedini teşkil eden 4582 sayılı Kanunun Anayasanın 26 ncı maddesine uygun olup olmadığı ve binnetice Meclisin kendisine ait yetkileri muvakkaten de olsa Hükümete devredip edemeyeceği hususunda tereddüt hâsıl olduğundan, keyfiyetin halli için, ihtisası itibarıyla Anayasa Komisyonunun düşüncesinin sorulmasına karar verilmiş; alınan cevapta: Hâdisede salâhiyetin devrinin bahis mevzuu olmadığı ve kanunun süresinin uzatılmasında Anayasa bakımından bir memnuiyet bulunmadığı bildirilmiştir.

Meseleyi yeniden inceleyen komisyonumuz, Anayasa Komisyonunun mütalâası, gerek Milletlerarası Ekonomi ve Ticaret durumunda henüz bir istikrar devresinin teessüs etmemiş bulunması, gerekse milli menfaatlerimizi korumak ve ticari politikamızı memleketin yüksek menfaatlerinin icaplarına uygun bir şekilde vakit geçirmeden süratle düzenleyebilmek için Hükümete verilen yetki-

den istifadeye devam olunmasında kaçınılmaz bir zaruret mevcut olması muvacehesinde tasarrufların esasını kabul etmekle beraber, ileride aynı itirazlarla, tekrar karşılaşmamak için Anayasanın 26 ncı maddesine bu zaruretlere daha kolaylıkla karşılıyacak bir şekil verilmesini temenniye şayan görmüştür.

Maddelerin müzakeresinde Hükümet tasarısında istenen iki yıllık sürenin sonunun 1954 Haziranına tesadüf ettiği, o yıl içinde de umumî seçimlere gidilmesinin melhuz olduğu nazara alınarak birinci maddedeki sürenin üç yıla çıkarılması Komisyonumuzca uygun görülmüş ve diğer maddeler aynen kabul edilmiştir.

Havalesi gereğince Ticaret Komisyonuna gönderilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Dışişleri Komisyonu Başkanı
Samsun
Firuz Kesim

Kâtip
Denizli
Ali Çobanoğlu

Erzurum
Bahadır Dülger

İzmir
Vasfi Menteş

Seyhan
Remzi O. Arık

Sözcü
Niğde
(Anayasa bakımından esasa muhalifim)
Necip Bilge

Bolu
Fahri Belen
İmzada bulunamadı

Hatay
Dr. A. Melek
İzmir
C. Tunca
İmzada bulunamadı

Trabzon
Hasan Saka

Ticaret Komisyonu raporu

T. B. M. M.
Ticaret Komisyonu
Esas No. 1/386
Karar No. 22

4 . VI . 1952

Yüksek Başkanlığa

Yabancı memleketlerle geçici mahiyette Ticaret Anlaşmaları ve Modüs Vivendiler akdine ve bunların şümulüne giren maddelerin gümrük resimlerinde değişiklik yapılmasına ve anlaşmaya yanaşmayan devletler muvaredatına karşı tedbirler alınmasına yetki verilmesine dair 4582 sayılı Kanunun yürürlük süresinin uzatılması hakkındaki kanun tasarısı komisyonumuzun 4 . VI . 1952 tarihli toplantısında, alâkalı bakanlık mümessillerinin de iştirakiyle tetkik olunmuştur.

Kabul etmek gerekir ki, iktisadi hayat ve hususiyle ticari mübadeleler ve muameleler, evvelden riyazi kaidelere bağlanması imkânsız, seyyal, içtimai olaylardır. Cemiyetlerin inkişafı, iktisadi hayatın taazzuvu Devleti, her an yeni hâdiseler karşısında ve yeni kararlar almak mecburiyetiyle karşı karşıya bırakabilir. Başka bir tâbirle iktisadi hâdiselerin cereyan tarzı daha evvelden alınacak tedbirlerle tanzim edilebilirse de her zaman için neticeler istenilen şekilde tezahür etmiyebilir ve o zaman yeniden bâzı kararların alınması zarureti kendini hissettirir. Şu halde hükümetlerin, bir kısım Ticaret Anlaşmaları akdedebilmek, Modüs Vivendiler bulabilmek ve mukabil tedbirler alabilmek için yetkili bulunması ve zamanında iktisadi hâdiselerin müdahale edebilmesi lâzımdır ve zaruridir.

Hükümetin böyle bir yetki ile teçhizinin Anayasaya muhalif olmadığı Anayasa Komisyonumuzun mütalâasıyla de sabit olmuştur.

İşte bu mucip sebeplerledir ki komisyonumuz tasarıyı ittifakla kabul etmiş ancak Hükümete verilecek yetkinin 1955 yılına kadar uzatılmasını daha doğru bularak Dışişleri Komisyonunun değiştirmesini kabul etmiştir.

5589 sayılı Kanunun yürürlük müddeti 13 Haziran 1952 de sona ereceğinden tasarının öncelik ve ivedilikle Yüce Kamutayda görüşülmesini saygı ile arz ve teklif eyleriz.

Ticaret Ko. Başkanı

Sözcü

İstanbul

Balıkesir

B. Nedim Göknül

E. Güreli

Kâtip

Ankara

Afyon Karahisar

S. Benli

S. Kerman

İmzada bulunamadı

Afyon K.

Ankara

G. Yiğitbaşı

H. Bulgurlu

İmzada bulunamadı

Erzurum

Kars

S. Başak

F. Aktaş

Kastamonu

Kütahya

Ş. Kerimzade

M. Alkin

Kütahya

Yozgad

A. Kavuncu

F. Erbaş

İmzada bulunamadı

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

Yabancı memleketlerle geçici mahiyette Ticaret Anlaşmaları ve Modüs Vivendiler akdine ve bunların şümulüne giren maddelerin Gümrük resimlerinde değişiklik yapılmasına ve anlaşmaya yanaşmayan devletler muvaredatına karşı tedbirler alınmasına yetki verilmesine dair 4582 sayılı Kanunun yürürlük süresinin uzatılması hakkında kanun tasarısı

MADDE 1. — Yabancı memleketlerle geçici mahiyette Ticaret Anlaşmaları ve Modüs Vivendiler akdine ve bunların şümulüne giren maddelerin Gümrük resimlerinde değişiklik yapılmasına ve Anlaşmaya yanaşmayan devletler muvaredatına karşı tedbirler alınmasına yetki verilmesi hakkındaki 4582 sayılı Kanunun 5 nci maddesinde yazılı olup 5589 sayılı Kanun ile iki yıl uzatılmış bulunan süre yeniden iki yıl uzatılmıştır.

MADDE 2. — Bu kanun 13 Haziran 1952 tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

Başbakan	Devlet Bakanı
A. Menderes	Başbakan Yardımcısı
	S. Ağaoğlu
Devlet Bakanı	Adalet Bakanı
	R. Nasuhioğlu
Millî Savunma Bakanı	İçişleri Bakanı
H. Köymen	
Dışişleri Bakanı	Maliye Bakanı
F. Köprülü	H. Polatkan
Millî Eğitim Bakanı	Bayındırlık Bakanı
T. İleri	K. Zeytinoğlu
Ekö. ve Ticaret Bakanı	Sa. ve So. Y. Bakanı
Muhlis Ete	Dr. Ekrem H. Üstündağ
G. ve Tekel Bakanı	Tarım Bakanı
Sıtkı Yırcalı	N. Ökmen
Ulaştırma Bakanı	Çalışma Bakanı ve
S. Kurtbek	İşletmeler Bakanı V.
	N. Össan

DIŞİŞLERİ KOMİSYONUNUN DEĞİŞTİRİŞİ

Yabancı memleketlerle geçici mahiyette Ticaret Anlaşmaları ve Modüs Vivendiler akdine ve bunların şümulüne giren maddelerin Gümrük resimlerinde değişiklik yapılmasına ve anlaşmaya yanaşmayan devletler muvaredatına karşı tedbirler alınmasına yetki verilmesine dair 4582 sayılı Kanunun yürürlük süresinin uzatılması hakkında kanun tasarısı

MADDE 1. — Yabancı memleketlerle geçici mahiyette Ticaret Anlaşmaları ve Modüs Vivendiler akdine ve bunların şümulüne giren maddelerin Gümrük resimlerinde değişiklikler yapılmasına ve anlaşmaya yanaşmayan devletler muvaredatına karşı tedbirler alınmasına yetki verilmesi hakkındaki 4582 sayılı Kanunun 5 nci maddesinde yazılı olup 5589 sayılı Kanun ile iki yıl uzatılmış bulunan süre yeniden üç yıl uzatılmıştır.

MADDE 2. — Bu kanun 13 Haziran 1952 tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.